

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΔΗΜ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ
1950

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
38 - ΟΔΟΣ ΤΣΩΡΤΣΙΛ - 38
ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

SOEREN KIERKEGAARD

ΤΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ*

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ: Κ. Θ. ΠΑΠΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἀπὸ ψυχὴ καὶ σῶμα· σ' αὐτὸ συμφωνοῦν ὅλοι οἱ καλότεροι καὶ οἱ περισσοῦτοι τῶν ἀνθρώπων. Ἄν λοιπὸν παραδεχθοῦμε ὅτι ἡ ἐνδύναμη ἰσχύος τοῦ ἔρωτος ἐγκεῖται στὴ σχέση μεταξύ τοῦ ἀνδρικοῦ καὶ τοῦ γυναικεῖου στοιχείου, τὸ κωμικὸ θὰ ἐμφανισθῇ ἀμέσως πάλι στὴν ἀνατροπὴ τῶν ἀξιών, ὅπου βλέπουμε τὸ ὕψιστο σημεῖο τῆς πνευματικῆς ζωῆς νὰ ἐκφράζεται ἀπὸ τὸ χονδροειδέστερο αἰσθησιακὸ στοιχεῖο. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ συλλογίζομαι τὴ μιμικὴ τοῦ ἔρωτος, παράξενη σὲ ὑπέρτατο βαθμὸν, τὰ μυστηριώδη του συνθήματα, κοντολογίᾳ ὅλη τὴ μασσωνία ποὺ ἀπορρέει ἀπὸ τὸ πρωταρχικὸ ἀνεξήγητο. Ἡ ἀντίφασι στὴν ὁποία ἐδῶ ὁ ἔρωσ φυλακώνει τὸν ἄνθρωπο, εἶναι τέτια, ποὺ τὸ σύμβολο δὲ σημαίνει ἀπολύτως τίποτε, ἢ — ποὺ εἶναι τὸ ἴδιο — σημαίνει κάτι ποὺ κανεὶς δὲ μπορεῖ νὰ ἐκφράσῃ. Δυὸ ψυχῆς ἐρωτευμένες ἀλλάζουν ὁρκους ὅτι θ' ἀγαπιοῦνται αἰώνια. Ὑστερ' ἀγκαλιάζονται καὶ μ' ἓνα φιλὶ, σφραγίζουν τὸ αἰώνιο συμβόλαιόν των. Ρωτῶ κάθε γνωστικὸ ἄνθρωπο ἂν πιστεύῃ σ' αὐτὴ τὴν αἰωνιότητα. Κι ὅμως αὐτὰ εἶναι τὰ κάμματα τοῦ ἔρωτος. Ἡ πνευματικώτερη ζωὴ ἐκφράζεται στὴν ἐσχάτη ἀντίθεσί της καὶ ἡ πιὸ αἰσθησιακὴ ζωὴ ἔχει τὴν ἀξίωσι νὰ πάρῃ τὸ εὐγενέστερο νόημα τῆς πνευματικότητος. Ἄς υποθέσουμε πῶς ἐρωτεύομαι. Θάχη γιὰ μένα τὴ μεγαλύτερη σημασία τὸ ν' ἀνήκῃ σὲ μένα αἰώνια ἢ ἀγαπημένη μου. Τὸ ἔννοω, γιατί ἐδῶ μιλῶ περὶ τοῦ ἔρωτος, σύμφωνα μὲ τὴν ἑλληνικὴ ἀντίληψιν, περὶ τῆς ἀγάπης δηλαδὴ μεταξύ ὠραίων ψυχῶν. Ἄν ἡ ἀγαπημένη μου ὀρκισθῇ πῶς θὰ μοῦ ἀνήκῃ αἰώνια, θὰ τὴν ἐπιστέψω, ἢ, κι ἂν ἔχω καμιάν ἀμφιβολία, θὰ κοιτάξω νὰ τὴν καταπνίξω. Μὰ τί θὰ συμβῇ; Ἄν ἐρωτευθῶ, θὰ φερθῶ κι ἐγὼ πιθανόν ὡς τοὺς ἄλλους· θὰ ζητήσω ἀποδείξεις πειστικώτερες ἀπὸ τὴν ἔνορκο διαβεβαίωσι τῆς ἀγαπημένης, ἢ ὁποῖα ὅμως εἶναι ἡ μόνη νοητὴ ἀπόδειξι. Νάμαι λοιπὸν πάλι μπρὸς στὸ ἀνεξήγητο.

* Συνέχεια ἀπ' τὸ προηγούμενο.

Ὅταν ὁ παπαγάλος μέσα στὸ κλουβὶ τοῦ σκούζει ξαφνικὰ σὰν πάπια ποὺ πνίγεται καὶ φωνάζει «Μαριάννα!»⁽¹⁾, ὅλος ὁ κόσμος γελάει, κ' ἐγὼ ἐπίσης. Οἱ θεατὲς βρίσκουν κωμικὸ ὅτι ὁ παπαγάλος ποὺ δὲν ἀγαπάει καθόλου τὴ Μαριάννα ἔφθασε νὰ φέρεται ἔτσι μαζί της. Ἄλλ' ἄς υποθέσουμε πῶς ὁ παπαγάλος ἀγαποῦσε τὴ Μαριάννα· δὲ θάταν ἐξίσου κωμικὸ; Θάταν, μοῦ φαίνεται, καὶ τὸ κωμικὸ προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ ἔρωσ κατάντησε νὰ μετριέται μὲ τὸ μπρὶο τῆς ἐκφράσεως τοῦ παπαγάλου. Ἄν ἔτσι συνειθίζεται ἀφότου ἐγινεν ὁ κόσμος, αὐτὸ δὲν ἀλλάζει τὰ πράγματα, οὔτε δικαιολογεῖ τίποτε, γιατί σ' ὅλη τὴν αἰωνιότητα τὸ κωμικὸ βασίζεται στὴν ἀντίφασι· κ' ἐδῶ ἔχουμε καὶ καλοέχουμε ἀντίφασι. Ἐνα νευρόσπαστο δὲν ἔχει τίποτε τὸ ἰδιαίτερα κωμικὸ· δὲν ὑπάρχει ἀντίφασι στὴς ἰδιότροπες κινήσεις ποὺ ἐκτελεῖ, ὅταν τραβῆξῃ κανεὶς ἓνα σχοινί. Μὰ νάναι κανεὶς νευρόσπαστο στὴν ὑπηρεσία ἑνὸς πράγματος ἀνεξηγήτου, αὐτὸ εἶναι κωμικὸ· καὶ ἡ ἀντίφασι ἐγκεῖται στὸ ὅτι δὲ βλέπει κανεὶς γιατί νὰ τραβιέται τὸνα σχοινί κι ὄχι τ' ἄλλο. Ὅταν δὲ μπορῶ νὰ καταλάβω τί κάνω, δὲ θέλω νὰ τὸ κάμω· κι ὅταν δὲν κατορθώνω νὰ ἐννοήσω στὰ χέρια ποιᾶς δυνάμεως πρόκειται νὰ ἐμπιστευθῶ τὸν ἑαυτὸ μου, δὲ θέλω νὰ τῆς τὸν ἐμπιστευθῶ. Κι ἂν ὁ ἔρωσ εἶναι νόμος μυστηριώδης, ποὺ συμβιβάζει τὶς ἐσχάτες ἀντιθέσεις, ποιὸς μοῦ ἐγγυᾶται ὅτι στὸ τέλος τέλος δὲ θὰ προκύψῃ σύγχυσι; Ἄλλ' αὐτὸ λίγο μ' ἐνδιαφέρει. Ἄκουσα ἐπίσης μερικὸς ἐρωτευμένους νὰ ἰσχυρίζονται ὅτι οἱ ἄλλοι ἐρωτευμένοι συμπεριφέρονται κατὰ τρόπο γελοῖο. Δὲ βρίσκω νάχη κανένα νόημα στ' ἀλήθεια ἢ εἰρωνεία τους, γιατί ἂν ὁ ἔρωσ εἶναι νόμος φυσικός, εἶναι ὁ ἴδιος γιὰ ὅλους τοὺς ἐρωτευμένους κι ἂν εἶναι νόμος ἠθικός, αὐτοὶ οἱ εἰρωνες ἔπρεπε νάναι σὲ θέσι νὰ τὰ ἐξηγήσουν ὅλα, πράγμα ποὺ δὲν τὸ μποροῦνε. Νομίζω πῶς καταλαβαίνω κα-

(1) Σ. Μ. Σκηνὴ ἀπὸ τὴν κωμῶδιον «Καπριταϊάδα» τοῦ Δανου ἰστογράφου Ὁβέρσκου (1798-1873).

λότερ' από τούς άλλους, δι' ένας έρωτευμένος γελά μ' έναν άλλο, γιατί πάντοτε βρίσκει τόν άλλο γελοίο, αλλά ποτέ τόν εαυτό του. "Αν γελοίο είναι να φιλήση μιάν άσχημη κοπέλα, είναι εξίσου γελοίο να δώση ένα φιλή σε μιάν δμορφή και τó να φαντάζεται κανείς δι' έπειδή φέρεται μ' έναν όρισμένον τρόπο, αυτό του δίνει τó δικαίωμα να γελά μ' έναν άλλο πού φέρεται με τρόπο διάφορο, αυτό είναι ξεπασιά άκατανόητη γιατί κι αυτός ό κύριος δέν εξαιρείται του κανόνος, πού είναι κοινός σ' όλους, τής άδυναμίας δηλαδή όλων των ανθρώπων να εξηγήσουν τί νόημα έχει αυτή ή τακτική του έρωτος, πού θέλει σώνει και καλά,νάχη έφαρμογή παγκόσμια και τί σημαίνει να όρκίζονται οι έρωτευμένοι δι' θ' ανήκουν ό ένας στον άλλον αιώνια και—τό πιό άστείο—νάναί βέβαιοι δι' θά τηρήσουν τόν όρκο τους. "Αν ένας άνθρωπος καλοκαθισμένος στην πολυθρόνα του, αρχίζει να σκύβη τó κεφάλι από τόνα μέρος, ή να τó κουνάη, ή να δίνη κλωτσιές κι άν, σαν τότε ρωτήσω «γιατί κάνεις έτσι;» μου άπαντήση: «κ' έγώ δέν ξέρω τίποτε—έτσι μουρθε, άλλη φορά θά κάμω άλλοιώς, γιατί ή κίνησι αυτή δέ γίνεται με τή θέλησί μου!»—έ, αυτό τó καταλαβαίνω πολύ καλά. "Αλλ' άν, όπως κάνουν οι έρωτευμένοι, δικαιολογώντας τά καμώματα των και ισχυριζόμενοι δι' οι έξωφρενισμοί των έχουν νόημα, μου άπαντήση δι' βρίσκει στις άσυνάρτητες αυτές κινήσεις τήν εδτυχία του, πως μπορεί να μην κρίνω κωμική αυτή του τήν εξήγησι, ως ότου ό άνθρωπος αυτός θέσει τέρμα στην ήλαρότητά μου, δηλώνοντας δι' όλες αυτές οι χειρονομίες δέν έχουν κανένα νόημα; "Ετσι, ή αντίφασι όπου βασίζεται τó κωμικό, αίρεται γιατί δέν υπάρχει τίποτε τó γελοίο στο ν' αναγνωρισθῆ δι' ένα πράγμα άνόητο δέ* έχει νόημα, ένω αντίθετως είναι γελοιοδέστατο να ισχυρίζεται κανείς δι' ένα πράγμα χωρίς καμιά σημασία τά σημαίνει όλα στη ζωή και στον κόσμο. "Όσον άφορῶ τó άκούσιο, ξαναφαίνεται πάλιν έδω ή αντίφασι γιατί άκούσιο δέν περιμένει κανείς από ένα δν λογικό και έλεύθερο. "Υποθέστε πως του Πάπα τή στιγμή πού έπρόκειτο να στέψη τó Ναπολέοντα τουρχόταν να βήξη, ή πως τούς μελλονόμφοι τήν έπίσημη στιγμή του στεφανώματος τούς έπιανε φτάρνισμα. Τό κωμικό ξεσπάει. "Όσο περισσότερο εξαιρείται ό έλεύθερος χαρακτήρας του λογικού όντος, τόσο περισσότερο αποβαίνει κωμικό τó άκούσιο.

Τό ίδιο και στον έρωτα συμβαίνει με τις χειρονομίες και τά λοιπά, όπου τó κωμικό έμφανίζεται διπλά, γιατί θέλουν να εξηγήσουν τήν αντίφασι αυτή και να δώσουν σ' αυτά τά καμώματα άξίαν άπόλυτη. Είναι γνωστό πως τά παιδιά έχουν σε μεγάλο βαθμό αναπτυγμένη τήν αίσθησι του κωμικού κι ως προς τούτο μπορούμε να έμπιστευθούμε σ' αυτά. Γενικά, θά γελάσουν πάντα

με τούς έρωτευμένους κι άν τά καταφέρη κανείς να διηγηθουνε τί βλέπουν στον έρωτα, κανείς δέ θά μπορέση να κρατήση τά γέλοια. "Ο λόγος ίσως είναι δι' τά παιδιά παραλείπουν τó όξύμωρο. Δέν είναι καθόλου παράδοξον δι' κανείς δέν έγέλασεν όταν ό Έβραίος του άνεκδότου παρέλειψε να δείξη τó όξύμωρον. "Εδω αντίθετως, όταν παραλείπεται τó όξύμωρον, όλον τόν κόσμο τονέ πιάνουν τά γέλοια. "Εν τούτοις κανείς δέ μπορεί να πῆ, πού είναι τó όξύμωρον. Οι έρωτευμένοι δέν εξηγουνε τίποτε, εκείνοι πού έξυμνουνε τόν έρωτα δέν εξηγουν τίποτε κι αυτοί δέ νοιάζονται παρά πως θά πουνε πράγματα εύχάριστα και άξιαγάπητα. Μόνον ό άνθρωπος τής σκέψεως διαλογίζεται πάνω στον έρωτα, κατά τόν ίδιο τρόπο πού κάνει επίσης συλλογισμούς και για τις κατηγορίες του φωτός. Μόλις όμως βρεθουνε μπρός στον έρωτα, δέ συλλογίζονται τίποτε. Μας λείπει μιá έπιστήμη ειδυλλιακή. "Ο ποιητής ένός ειδυλλίου (1) του κάκου προσάθησε να τά καταφέρη ώστε να γεννηθῆ έρωσ μεταξύ δύο νέων* άκουσίως του ένα πρόσωπο παρείσακτο άνακατεύθηκε λαθραία, κ' έδίδαξε στους δύο νέους τήν τέχνη τής αγάπης. Τό κωμικό λοιπόν για μένα έγκείται στο έρωτικό αυτό αναποδογύρισμα, όπου τó πιό ύπέροχο σε μιá σφαίρα δέν εκφράζεται στη σφαίρ' αυτή αλλά με ό,τι είναι αντίκρυς αντίθετο, στους κόλπους μιáς άλλης σφαίρας. Είναι κωμικό δι' ό ύψηλότερος πόθος του έρωτος (να θέλουν δηλαδή οι έρωτευμένοι να ανήκουν ό ένας στον άλλον αιώνια) καταλήγει πάντα σαν τó σιρόπι μέσα στο κελλάρι: ξυνίζει! Μά πιό κωμικό άκόμα είναι δι' θέλουν να θεωρουνε τó τέλος αυτό ως τήν ύψηλότερη εκφρασι του έρωτος.

Παντού όπου εκδηλώνονται αντιφάσεις, έμφανίζεται τó κωμικό* αυτή ή αρχή μου χρησιμεύει ως οδηγητικός μίτος. "Αν, αγαπητοί σύντροφοί μου του όργίου αυτού, δέ σας άρέση να με παρακολουθήτε, άκούστε με, άποστρέφοντας απ' έμου τó πρόσωπο. κ' έγώ ό ίδιος μιλω σαν νάχω ένα πέπλο μπρός στα μάτια* δέν βλέπω παρά αίνιγματα και συνεπώς δέ μπορώ να ιδώ, ή μάλλον δέ διακρίνω τίποτε. Τί είναι συνέπεια; "Αν με τόν ένα ή με τόν άλλο τρόπο, δέ συνδεθῆ μ' εκείνο του όποιου είναι συνέπεια είναι γελοίο να θεωρείται συνέπεια. "Υποθέστε παραδείγματος χάρι, έναν άνθρωπο, πού θέλει να κάμη μπάνιο* πέφτει μέσα στη μπανιέρα και βουτάει λαχανιασμένος* απλώνει τó χέρι του να πιάση τó σχοινί, πού τεντώνουν στη θάλασσα για να πιάνονται οι άρχαριοί* μά πιάνει τó κορδόνι του ντους, πού, φυσικά, τόν καταβρέχει με κρύο νερό* δλ' αυτά είναι γεγονότα άπολύτου συνεπείας. Τό γελοίο συνίσταται στο δι' ό άνθρωπος γελάσθηκε

(1) Σ. Μ. «Δάφνης και Χλόη» του Λόγγου.

καὶ πῆρε τὸ κορδόνι γιὰ τεντωμένο σχοινί. Δὲν εἶναι καθόλου γελοῖο νὰ πέφτῃ τὸ νερό τοῦ ντοῦς ὅταν τραβιέται τὸ κορδόνι τοῦ ἀπεναντίας γελοῖο θάταν νὰ μὴν πέσῃ τὸ νερό, ἂν ὁ ἄνθρωπος αὐτός γιὰ νὰ τονίσῃ τὴν ἀκρίβεια τῆς θεωρίας μου περὶ συνέπειας ἐτοιμαζόταν νὰ αἰσθανθῇ τὸ σύγκρουτο τοῦ νεροῦ τοῦ ντοῦς κι αὐτὸ δὲν ἔπεφτε. Ἄς δοῦμε τί συμβαίνει μετὰ τὸν ἔρωτα. Οἱ ἐρωτευμένοι θέλουν ν' ἀνήκουν ὁ ἕνας στὸν ἄλλον αἰώνια. Ἐκφράζουν παράξενε τὴν ἐπιθυμία αὐτῆ, σφίγγοντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλο σὲ μιὰ στιγμή βαθειᾶς οἰκειότητος, ὅπου τοποθετοῦν ὅλη τὴν εὐχαρίστησι κι ὅλη τὴν εὐτυχία τοῦ ἔρωτος. Μὰ κάθε εὐχαρίστησι εἶναι ἐγωϊστικῆ. Ἡ εὐχαρίστησι τοῦ ἐραστοῦ ἴσως, θὰ πῆτε, δὲν εἶναι ἐγωϊστικῆ ἀπέναντι τῆς ἀγαπημένης καὶ ἀντιστρόφως, ἀφοῦ καὶ ἡ εὐχαρίστησι εἶναι ἀμοιβαία· ἀλλὰ ἡ εὐχαρίστησι καὶ τῶν δυὸ μαζί στὴν ἔνωση τους, εἶναι ἀπολύτως ἐγωϊστικῆ, ἂν στὸ σφιχταγκάλισμά των γίνοντ' ἕνα. Ἐν τούτοις ἀπατώνται. Γιατί, τὴν ἴδια στιγμή, τὸ εἶδος ἐπικρατεῖ τῶν ἀτόμων· κυριαρχεῖ, ἐνῶ αὐτὰ σκύβουν στὴ δρύλεψί του. Αὐτὸ τὸ βρισκώ πιὸ γελοῖο ἀπὸ κείνο ποῦ βρῆκε τόσο ἀστεῖον ὁ Ἀριστοφάνης. Γιατί τὸ κωμικὸ τῆς διχοτομήσεως τοῦ ἀρχικοῦ ἀνθρώπου ἔγκειται στὴν ἀντίφασι, ποῦ ὁ Ἀριστοφάνης δὲν τονίζει ἀρκετά: Παρατηρώντας κανεὶς ἕναν ἄνθρωπο, θὰ μπορούσε νὰ πιστέψῃ πὼς εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτὸ του ἕνα ὄν ἀκέραιο, καὶ τὸ νομίζει αὐτὸ ὡς τὴ στιγμή, ποῦ τὸν πιάσῃ ὁ ἔρωτας· καὶ τότε φαίνεται σὰν κάτι μισὸ ποῦ τρέχει νὰ βρῇ τὸ ἕτερον ἡμισὺ του. Τὸ μισὸ ἑνὸς μήλου δὲν ἔχει τίποτε τὸ κωμικόν. Τὸ κωμικὸ ἐμφανίζεται τότε μόνον ὅταν ἕνα ὀλόκληρο μήλο προβάλλει σὰν τὸ μισὸ ἑνὸς ἄλλου μήλου· ἀντίφασι δὲν ὑπάρχει στὴν πρώτη περίστασι, ἀλλὰ στὴ δεύτερη. Ἄν ἦταν ἀλήθεια, αὐτὸ ποῦ συνηθίζουν νὰ λένε, πὼς ἡ γυναῖκα εἶναι μισὴ μονάχα ἀνθρώπινη ὑπάρξι, δὲ θάταν καθόλου κωμικῆ στὸν ἔρωτα. Ἀντιθέτως, ὁ ἄντρας, ποῦ θεωρεῖται ὡς ὀλόκληρη ἀνθρώπινη ὑπάρξι, καταντάει κωμικὸς τὴ στιγμή ποῦ θ' ἀρχίσῃ ξαφνικὰ νὰ στριφογυρίζῃ δείχνοντας ἔτσι σὰ νάναι μισὸς ἄνθρωπος. Ὅσο τὸ σκέπτεται κανεὶς, τόσο πιὸ γελοῖο τὸ βρίσκει· γιὰτί ἂν ὁ ἄνδρας εἶναι ἕνα ὄν ὀλόκληρο, τότε στὸν ἔρωτα ἄντρας καὶ γυναῖκα δὲν κάνουν ἕνα, ἀλλὰ ἕνα καὶ μισό. Τί παράξενο λοιπὸν ἂν γελοῦν μ' αὐτὸ οἱ θεοί, καὶ ἰδίως μετὰ τὸν ἄνδρα; Ἄλλ' ἄς ἔρθουμε στὴ συνέπεια. Τῆ στιγμή ποῦ οἱ δυὸ ἐρωτευμένοι βροῦν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, θὰ ἐνόμιζε κανεὶς πὼς θὰ σχηματίσουν ἕνα ὄλον καὶ θὰ μείνουν ἔτσι, ἀφοῦ, σώνει καὶ καλά, θέλουν νὰ ζοῦνε ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλο, νὰ

ζοῦνε γιὰ τὸ εἶδος, χωρὶς καὶ νὰ τὸ ὑποπεύουν. Τί εἶναι λοιπὸν ἡ συνέπεια; Ἄν ὅταν ἐμφανίζεται, δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ τὴν ἰδῇ σ' ἐκεῖνο ἀπ' ὅπου ἀπορρέει, εἶναι πολὺ ἀστεία κ' εἶναι γελοῖοι ἐκεῖνοι στοὺς ὁποίους ἐφαρμόζεται τέτλια συνέπεια. Ἀπὸ τῆ στιγμή ποῦ τὰ δυὸ χωριστὰ ἡμίση ξαναβρεθοῦνε, θὰπρεπε νὰ βασιλεῦῃ ἐκεῖ ἡ ἱκανοποίησι καὶ ἡ αἰώνια ἀνάπαυσι· ἐν τούτοις ἀπ' αὐτὸ ἀπορρέει μιὰ νέα ζωὴ. Νὰ προκύψῃ γιὰ τοὺς δυὸ ἐρωτευμένους μιὰ νέα ζωὴ, τὸ καταλαβαίνει κανεὶς. Ἄλλὰ νὰ ἀπορρεύσῃ ζωὴ γιὰ ἕνα ἄλλο ὄν, αὐτὸ εἶναι ἀκατανόητο. Κι ἐν τούτοις ἡ συνέπεια, ποῦ ἀπορρέει ἀπὸ τὴν ἔνωσί τους, ὑπερβαίνει κατὰ πολὺ ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου εἶναι συνέπεια, ἐνῶ τὸ συμπέρασμα ποῦ ἐκφράζεται ἀπὸ τὴν ἔνωσι τῶν δυὸ ἐρωτευμένων θὰπρεπε νὰ σημαίνῃ πὼς εἶναι ἀδύνατη κάθε ἄλλη μεταγενέστερη συνέπεια. Ποιὰ ἄλλη ἐπιθυμία παρουσιάζει ἀναλογίες μ' αὐτὴν ἐδῶ; Ἀπεναντίας ἡ ἱκανοποίησι τῆς ἐπιθυμίας συνεπιφέρει πάντοτε μιὰ κατάστασι ἡρεμίας, ἀκόμα κι' ἂν ἐπέλθῃ μιὰ θλίψι (ποῦ θὰ δικαιολογοῦσε νὰ εἰπωθῇ πὼς κάθε ἐπιθυμία εἶναι κωμικῆ, καί, σὲ μέγιστο βαθμό, ὁ ἔρωτος), μιὰ τέτλια θλίψι μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπλὴ καὶ καθαρὴ συνέπεια. Ἄλλὰ δὲν εἶναι τὸ ἴδιο μετὰ τὴν ἀνήκουστη συνέπεια, γιὰ τὴν ὁποία μιλῶ καὶ ὅπου κανεὶς δὲν ξέρει ποῦθε προέρχεται, οὔτε ἂν προέρχεται, ἐνῶ, ἂν ὑπάρχῃ, ὑπάρχει ὡς συνέπεια.

Δὲν εἶναι ἀκατανόητο; Ἐν τούτοις γιὰ τοὺς μυημένους εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀπόλαυσι τοῦ ἔρωτος καὶ τὸ πιὸ ἐνδιαφέρον, τόσο ποῦ οἱ ἐρωτευμένοι παίρνουν ὀνόματα νέα ἀπορρέοντα ἀπὸ τὴ συνέπεια ποῦ ἔτσι —περίεργο πρᾶγμα—ἀποκτᾶ ἰσχὺν ἀναδρομικῆ. Ὁ ἐραστής τώρα ὀνομάζεται πατέρας, ἡ ἀγαπημένη λέγεται μητέρα καὶ τὰ ὀνόματα αὐτὰ εἶναι τὰ πιὸ ὠραῖα γι' αὐτούς. Μολαταῦτα ὑπάρχει μιὰ ὑπάρξι γιὰ τὴν ὁποίαν αὐτὰ τὰ ὀνόματα εἶναι ἀκόμα πιὸ ὠραῖα. Κι' ἀλήθεια τί ὠραιότερο ἀπὸ τὴν υἱκὴ στοργή; Ἐμένα μοῦ φαίνεται πὼς εἶναι τὸ ὠραιότερο ποῦ ὑπάρχει καὶ εὐτυχῶς μπορῶ νὰ συλλάβω τὴν ἔννοιά του. Οἱ ἄνθρωποι διδάσκουν στοὺς γιουὺς ν' ἀγαποῦνε τὸν πατέρα τους. Αὐτὸ τὸ ἐννοῶ· κ' ἐδῶ δὲ βλέπω καμιά ἀντίφασιν· νιώθω μὲ χαρὰ πὼς εἶμαι δεμένος μετὰ τοὺς τρυφεροὺς δεσμοὺς τῆς υἱκῆς στοργῆς. Πιστεύω πὼς δὲν ὑπάρχει ὑψηλότερον ἀπὸ τὸ νὰ ὀφείλῃς τὴ ζωὴ σου σ' ἕναν ἄλλον ἄνθρωπο, πιστεύω δὲ πὼς αὐτὸ τὸ χρέος οὔτε κανονίζεται οὔτε ἐξοφλεῖται ἀπὸ κανένα ὑπολογισμό.

(Ἄκολουθεῖ)